

TMMOB Jeotermal Kongresi

Sonuç Bildirgesi

TMMOB Jeofizik Mühendisleri Odası, Kimya Mühendisleri Odası, Maden Mühendisleri Odası, Makina Mühendisleri Odası ve Petrol Mühendisleri Odası tarafından düzenlenen ve sekreteryası Jeofizik Mühendisleri Odası tarafından yürütülen **TMMOB Jeotermal Kongresi**'nin ikincisi 23-25 Aralık 2009 tarihleri arasında 507 delegenin katılımıyla Ankara'da MTA Kongre Merkezi gerçekleştirildi.

Kongrede 34'ü sözlü, 2'si poster sunum olmak üzere toplam 36 bildiri sunulmuş ve ayrıca 5686 sayılı "Jeotermal Kaynaklar ve Doğal Mineralli Sular" Kanunu ve Uygulama Yönetmeliği'nden kaynaklanan sorunlar ve sonuçlarının tartışıldığı bir panel yapılmıştır.

Kongrede sunulan bildirimlerde ve panelde dile getirilen genel görüş ve öneriler aşağıda özetlenmiştir.

- Ülkemiz, jeotermal kaynaklardan doğrudan faydalanma (ısıtma, kaplıca, sera gibi) konusunda dünyada beşinci sıradadır. Elektrik enerji üretiminde ise son yıllarda hızlı artış göstermektedir. Bu duruma rağmen ülkemiz, jeotermal enerjiden yararlanma konusunda hak ettiği konumun çok gerisindedir. Kontrollü kullanıldığında yenilenebilir/sürdürülebilir ve temiz enerji kaynağı olarak ifade edilen jeotermal kaynakları ülkemiz ekonomisine kazandırmak amacıyla; jeotermal sahaların gerçek potansiyeli ortaya çıkartılmalı, araştırılmasına ve kullanımına yönelik gerçek yatırımcılara teşvikler artırılmalıdır. Mevcut jeotermal potansiyelimiz bütüncül bir planlama ile özellikle sanayi, konut, tarım, sağlık ve turizmde ivedilikle değerlendirilmelidir.
- Jeotermal Kanunu ve Uygulama yönetmeliğinde kendi içinde çelişkiler bulunmakta, yetki konusunda ise dağınık bir yapı göstermektedir. Ruhsat sahibi olma, bu alanlarda çalışma yapabilme ve işletmeci olabilme açısından bir karmaşa vardır. Örneğin: İl Özel İdareleri ruhsat sahibi ve yatırımcı ve işletmeci olabilmektedir. Ama aynı alanda karar verici, hak ve sorumlulukları belirleyici ve koruyucu ve denetleyici konumundadır. MİGEM ne aramacı ve ne de işletmeci olamamakta sadece sahalarla ilgili kayıtlar ve sicilleri tutmaktadır. MTA yalnızca aramacı olabilip, işletmeci olamamaktadır. Ama İl Özel İdareleri hepsini yapabilmektedir. Sonuçta her konuda tek yetkili kamu otoritesi de İl Özel İdare'leridir. Bu sorunlu yapının dönüştürülmesi, yetki ve sorumlulukların tanımlanması gerekmektedir.
- Jeotermal kaynaklarla ilgili olarak oluşturulan liberal ruhsat düzenlemesi, ülkemizde "ruhsat pazarı"nın oluşmasına neden olmuştur. Yasa uygulayıcılarına, kişi ve kuruluşların bu kadar çok sayıda ruhsat edinmesi durumunda "amacını ve ciddiyetini " sorgulama ve kanıtlatma araçlarını sağlanamamıştır. Gerçek yatırımcıların sektöre girmesine önünü açmak için talep harcı uygulaması getirilmelidir. Yasanın bu sorgulamayı olanaksız kılan bir başka zaafı da İl Özel İdareleri yetkilendirilerek, otoritenin il sayısına bölünmüş olmasıdır. İdare, il sayısı kadar olunca; yasa ve yönetmelik de açık ve kapsayıcı olmayınca ruhsat işlemleri her ilde ötekilerden farklı olmaktadır. Çok başlılık ve farklı uygulamalar ortaya çıkmaktadır. Çok başlılığı ortadan kaldırmak için işlem ve uygulamalarda eşgüdümüne gidilmelidir.
- İlk müracaat aşamasında kaynak cinsi belirtilmelidir. Yani jeotermal kaynak, doğal mineralli su, jeotermal kaynaklı gazlar olmak üzere üç gruba ayrılmalıdır. Kaynak cinsine göre de projelendirilerek ruhsatlandırılmalıdır.
- Doğal mineralli sular tanımının yeniden gözden geçirilmesi ve mineral içeriğinin belirlenerek doğal mineralli sular ve doğal kaynak suları arasında tanım ve uygulama konularında yoruma yer bırakılmayacak şekilde tanımlanmalıdır.
- Yasa ile "Koruma Alanı" uygulamalarında sorunlar oluşmuştur. Yasada ve yönetmelikte gerekli açıklık ve ayrıntı olmadığı için neyin, neden, nerede, hangi kısıtlamalarla korunmasının isteneceği ve sağlanacağı konusunda karmaşa yaşanmaktadır. Yasa ve yönetmelikte mineralli su işletmelerinde, kaplıca ve tedavi merkezi kuyularının çevresinde alınması gereken koruma önlemleriyle, elektrik

santralini beslemek üzere işletilen sahalar arasında bir ayırım yoktur. Bu konuda uygulama birliğini sağlamak için mevzuatta, düzenlemeler yapılması zorunludur.

- Jeotermal kaynak yönetimi, benzeri pek çok alandan daha fazla meslek ve uzmanlık alanının katkısını gerektirmektedir. Arama aşamasından başlayıp kullanım aşamasına kadar jeoloji, hidrojeoloji, jeofizik, kimya, maden, petrol, makine, çevre, elektrik, inşaat, ziraat, gıda, meteoroloji mühendislik dallarından, peyzaj mimarlarından, ekonomistlerden, sağlık ve yatırım uzmanlarından katkı almadan bu kaynaklar yönetilemez. Ama yasada bu durum dikkate alınmamıştır. Yasa ve yönetmelikler, hangi uzmanlık alanından hangi konuda hangi hizmetlerin alınması gerektiğini, karar yetki ve sorumluluklarının nasıl dağıtılacağını belirlememiştir. Sonunda da, ortak varlığımız olan bu doğal kaynağın en doğru, sürdürülebilir ve en uygun düzeyde kullanımını zorlayacak bir kurallar dizisi de oluşmamıştır. Kaynakların korunması ve geliştirilmesi için mevzuatta gerekli değişiklikler ivedilikle yapılmalıdır.
- Arama, üretim ve reenjeksiyon amaçlı yapılan sondaj çalışmaları; iş sağlığı ve güvenliği, jeotermal sistemin korunması ve çevresel kirlenme yönünden riski yüksektir. Jeotermal sondajların başarı ile tamamlanması için yetkin personel (mühendisler, sondörler ve kalifiye işçiler) çalıştırılması zorunluluğu getirilmelidir. Bununla birlikte kuyu derinliğe/çapına uygun sondaj makine ve donanımın seçimi ve kuyu dizaynına yönelik konular yasal mevzuat haline getirilmelidir.
- Jeotermal kaynakların yenilenebilirlik veya sürdürülebilirlik koşulları, sistemin bütünü göz önüne alan, bütünsel, tek elden inceleme ve izlemeyle tanınabilir ve sistemin dengesine zarar vermeyecek bir işletme ile yönetilebilir. Sahaların bütüncül bir anlayışla yönetilmesine imkan veren yasal düzenlemeler bir an önce yapılmalıdır.
- Kontrollü kullanıldığında jeotermal enerji, çevre dostu bir enerji türüdür. Fakat mevzuatın yetersiz olması nedeniyle ülkemizdeki jeotermal kaynak kullanımı çevreyi olumsuz etkilemektedir. Jeotermal kaynak kullanımının çevreye olan etkilerini azaltacak yöntemlerin geliştirilmesi ve yasal düzenlemelerin yapılması zorunludur.
- İlgili mevzuatta yapılacak tüm değişiklikler; başta TMMOB ve ilgili Odalar olmak üzere konunun uzmanları ve tüm tarafların görüşleri alınarak yapılmalıdır.

TMMOB
JEOFİZİK MÜHENDİSLERİ ODASI

TMMOB
KİMYA MÜHENDİSLERİ ODASI

TMMOB
MADEN MÜHENDİSLERİ ODASI

TMMOB
MAKİNA MÜHENDİSLERİ ODASI

TMMOB
PETROL MÜHENDİSLERİ ODASI

31 Aralık 2009 Ankara